

Nr 79.

Av herr Grym m. fl., om åtgärder för Tornedalens och Överkalixbygdens försörjning medelst där befintliga naturtillgångar och tillgänglig arbetskraft.

Den del av Norrbottens län, som gränsar mot Finland — det s. k. tornedalsområdet — uppvisar sådana fortbestående socialproblem, som icke i längden kan undanskjutas av det övriga riket. Hur pass allvarligt läget måste vara framgår av en till denna motion fogad tablå (*Bil.*), utvisande att statsmakterna under en tioårsperiod i skattelindringsbidrag (1944/53) utbetalat 22 698 731 kronor till de elva tornedalskommunerna.

För de senaste fem åren (1949/53) uppgick den sammanlagda tilldelningen av skattelindringsbidrag till de här nämnda kommunerna till 10 724 172 kronor, vilket motsvarar 71,2 procent av det för hela riket disponerade anslaget. Under det senaste redovisningsåret gick ej mindre än 87 procent av alla skattelindringsbidrag till tornedalskommunerna. Storleken av bidragen avslöjar en skattetunga, som icke kan anses försvarlig inom någon del av vårt land, och skattetungan i sin tur vittnar om en ekonomisk standard, som icke heller låter försvara sig på någon längre sikt. För inbyggarna i de berörda kommunerna har naturligtvis bidragen varit synnerligen välkomna och har förvisso gjort sin nytta. Men de kan måhända betraktas även ur en annan synvinkel — som det svenska folkhushållets försök att friköpa sig från besvären och bekymren med att gå till grunden med denna landsändas levnadsförhållanden. Det måste finnas en annan riktpunkt för en aktiv tornedalspolitik än att med årliga bidrag liksom hålla problemet i skymundan. Den riktpunkten måste vara att undersöka om landsändan i fråga har förutsättningar för en egen sådan ekonomisk utveckling, att dess bebyggare når rimlig ekonomisk standard vid utnyttjande av egna resurser.

Innan vi går vidare i detta resonemang vill vi fästa riksdagens uppmärksamhet på lämpligheten att låta den bygd, som närmast gränsar till ett annat land, få ett sådant ansikte, att det icke skämmer hela den svenska ansiktshuden. Ett gränsområde måste av olika skäl hållas vid en standard, som motsvarar vad landet som helhet vill och kan uppvisa. Redan av denna anledning förtjänar tornedalsproblemet statsmakternas uppmärksamhet.

Om det emellertid skulle förhålla sig så, att detta gränsområde i sina egna naturtillgångar, i sin egen arbetskraft och sina övriga resurser skulle kunna bilda underlag för den önskade standarden, så är saken så mycket bättre. Det är icke uteslutet att sådana resurser finns; det återstår att undersöka, på vad sätt de kan mobiliseras för den önskade förändringen.

Det avsedda området, vilket bildar en både geografisk, näringsgeografisk och bebyggelsemässig enhet, omfattar Haparanda stad samt Nedertorneå, Karl Gustav, Hietaniemi, Övertorneå, Korpilombolo, Tärendö, Pajala, Junosuando, Karesuando och Överkalix landskommuner. Den totala landarealen är 2 miljoner hektar, därav nära en tredjedel inom Karesuando socken. Folkmängden var den 1 januari 1953 46 700. Av denna befolkning var ca 37 000 eller nära åttio procent kunniga även i finska språket. Antalet skattekronor var inom Haparanda stad 80 745 och i landskommunerna sammanlagt 643 370. Den kommunala utdebiteringen (inkl. landstingsskatt) var lägst i Karl Gustav med 15 kronor och högst i Junosuando med kr. 17: 96. Antalet skattekronor per invånare var lägst i Karesuando med kr. 9: 95 och högst i Tärendö med kr. 18: 87. I Haparanda stad var skattekronornas antal per invånare 26,1. Arealen produktiv skogsmark inom området är nära 900 000 ha, därav inom Karesuando ca 28 000 ha.

För att ytterligare belysa det socialekonomiska läget erinras om följande fakta:

Födelseantalet i denna del av Norrbotten är det högsta i länet och i landet. Trots den höga nativiteten är folkökningen ganska obetydlig, vilket beror på den kraftiga folkutflyttningen. Denna ökar och synes få oroväckande omfattning. I sammanhanget bör måhända påminnas om en för denna landsända unik följd av folkomflyttningen. Det är i första hand de unga flickorna som lämnar bygden för att söka sin utkomst i andra landsändar. De unga män som avser att stanna kvar i sin hemort har ofta ingen annan utväg att få en livspartner än att gå över gränsen och skaffa sig hustru. Detta förhållande har bl. a. lett till vissa språkproblem, som statsmakterna försökt komma till rätta med. Men språkbekymren vidmakthålles ständigt genom den fortlöpande invandringen av finstalande mödrar. Kunnighet i finska språkets bruk är visserligen i och för sig icke förkastlig utan tvärtom, men de förhållanden, som här påpekas, vållar självklart bekymmer inom folkskoleundervisningen och ibland också i befolkningens kontakter med människor från andra bebyggelseområden.

Bristen på sysselsättningsmöjligheter är det allvarliga och för det sociala tillståndet utmärkande förhållandet. Åtskilliga av de här ovan nämnda socknarna måste hålla för arbetslöshetens bekämpande ordnade allmänna arbeten i gång året runt och år efter år. I dagens läge finns lägst 600 arbetslösa inom gränskommunerna.

Skattetrycket är såsom av inledningen framgår betydande. Det föreligger flera anledningar härtill. En är så enkel och självklar som det stora barnantalet. I de berörda kommunerna drar skolväsendet 50 till 60 procent av de kommunala utgifterna. Eftersom en så stor del av de uppväxta och utbildade ungdomarna lämnar landsändan, så betyder det att Tornedalens befolkning får bekosta utbildningen av arbetskraft och medborgare, som kommer att utföra sin livsgärning i en helt annan landsända. En annan post i skattebudgeten är fattigvården. Folkpensionering, barnbidrag och arbetslöshetsbidrag har väsentligt lättat läget. Men ändock kvarstår det förhållandet, att i en

bygd med permanent brist på arbetstillfällen kommer ofta familjer i den situationen, att socialvården måste anlitas. Skol- och fattigvårdskostnaderna tar en så oproportionerlig del av utgifterna, att det blir kvar endast för strängt löpande utgifter. Något ekonomiskt utrymme för nya och måhända framdeles fruktbara initiativ finns icke.

Efter denna överblick över det aktuella läget uppställer sig frågan vad som kunde och borde göras för att mildra eller eliminera bekymren. Det finns två vägar att välja på. Den ena är att statsmakterna tilldelar Tornedalens befolkning en sådan fattighjälpsom skattelindrings- och andra bidrag tvivelsutan är och sedan blott låter fortgå som hittills. Den andra vägen utgår från förutsättningen att Tornedalen har naturliga betingelser för att kunna bli en självförsörjande del av Sveriges land, och den leder fram till resoluta statsingripanden för att taga till vara dessa betingelser.

Skogsbruket är såsom av sifferuppgifterna i det föregående framgår av största betydelse. Hittills har dock detta skogsbruk icke kunnat ge skogsarbetaren, som är beroende av sin arbetsinkomst, nöjaktig och kontinuerlig försörjning. På grund av de årligen återkommande arbetslöshetsperioderna har årsinkomsten blivit onormalt låg. Vad man kan syfta till och uppnå, det är att tillvarata möjligheterna för verkets vidare förädling inom det här berörda området. Den enda industriella träförädling som föresiggår inom dessa kommuner är sågverket på Seskarö, vilket sysselsätter vid pass hundra man. En ökad intern virkesförädling skulle kunna sysselsätta en mångdubbelt större arbetsstyrka. Hela Tornedalen har i sina skogar en myckenhet av björk och andra lövträd, vilka med de senast utarbetade metoderna väl lämpar sig för framställning av pappersmassa. Då björken emellertid icke kan gå som flottgod, utan transporten till förädlingsstället måste ske med bil, skulle det vara ekonomiskt fördelaktigt att förlägga en förädlingsindustri inne i landet, varifrån produkttransporten måste bli billigare än råvarutransporten ner till kusten.

Jordbruket inom denna bygd är just nu inne i en period av starkt framåtgående. Nyodling och rationalisering gör brukningsdelarna bärkraftigare, och inriktningen av produktionen har differentierats. Det vore önskvärt, om utvecklingen i detta hänseende ginge ännu raskare. Norrbotten såsom helhet är ett underskottsområde i fråga om jordbruksprodukter, och i fråga om animalier behöver man icke befara någon lokal överproduktion. Att jordmånen i Tornedalen, trots dess belägenhet vid polcirkeln, lämpar sig för ett lönsamt jordbruk, visar många exempel i fråga om både potatis-, foder-, rotfrukts- och fruktodlingar, där avkastningen icke står efter den i jordbruksbygder på sydligare breddgrader förekommande. Jordgubbs- och gurkodlingarna i Korva är visserligen ett utpräglat men ändock belysande exempel på att varken jordmån eller klimat lägger hinder i vägen för den produktionsökning som är eftersträfvansvärd.

Tornedalen har andra naturtillgångar än skogen och jordbruksjorden. Där finns bevisligen brytvärda *mineralfyndigheter* av olika slag, främst då järnmalmer. Fisket har sedan gammalt en betydande andel i folkförsörjningen. Sannolikt skulle detta kunna utvecklas till än större avkastning.

En differentierad småindustri, byggd i första hand på ortens och länets råvarutillgångar, får anses ha betydande utvecklingsmöjligheter inom Tornedalen. Ett rent lokalt köpkraftsunderlag föreligger för åtskilliga produkter från sådan företagsamhet, och rätt inledd och utvecklad bör den kunna finna marknad både i det övriga landet och i andra länder.

De mycket betydande skogsarealerna, liksom mineralfyndigheter o. s. v., ligger till största delen i statens ägo. Från denna synpunkt måste det be-tecknas som självklart, att staten skall träda in som företagsamhetens orga-nisatör. Det räcker inte med att staten icke lägger hinder i vägen eller att staten på samma sätt som i andra landsändar ger ett handtag åt små- (eller stor-) företagare. Statens roll som huvudägare av jord, skog och mineral måste avse även en särskild insats som nyttiggörare av de olika naturtill-gångarna och den stora arbetskrafttillgången. Från denna synpunkt torde det vara normalt och riktigt att snarast möjligt företaga en inventering av de möjligheter till ökad företagsamhet, som tvivelsutan föreligger.

Den andra ytterst viktiga synpunkten på Tornedalens försörjningspro-blem är områdets egenskap av *gränsbygd*. Av skäl, som ovan anfördes, mås-te det anses angeläget att den del av ett land som är vänt mot ett annat land hålles i ett sådant skick, som svarar mot standarden i det övriga riket. Från denna synpunkt kan statsmakterna icke i längden åtnöja sig med att ge vissa kontanta och för all del uppskattade bidrag till invånar-nas livsföring. Statsmakterna måste eftersträva att tillgängliga naturresur-ser och tillgänglig arbetskraft nyttjas till områdets egen försörjning under fullt »anständiga former».

En kollationering av vad denna landsända nu kostar staten och vad den skulle kunna ge vid rätt och rikt utbyggt näringsliv ger vid handen att bety-dande statliga investeringar i ny företagsamhet inom Tornedalen, i stället för att utgöra någon belastning för staten, i själva verket skulle vara en god, på litet längre sikt lönsam och vid betraktande av de statsmedel, som nu betalas ut för angivna ändamål, en för staten fördelaktig kapitalplacering.

Och det är till sist detta som motionärerna syftar till, att Tornedalen skall genom en ordentlig sanering och reorganisation av sin sociala ekonomi sät-tas i sådant skick, att den med de egna resurserna i fortsättningen skall klara sin egen befolkning och bli en närande och icke tärande del av det svenska folkhushållet.

Med återopande av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en snar och snabb utredning om de åtgärder som kan sättas in för att göra Tornedalen och Överkalixbygden rustade att försörja sin egen befolkning med anlitande av be-fintliga naturtillgångar och tillgänglig arbetskraft.

Stockholm den 22 januari 1954.

Jakob Grym.

E. Hj. Nyström.

Hugo Sundberg.

Bilaga.

Skattelindringsbidrag till kommunerna i östra Norrbotten 1944—1953.

Kommun	1944	1945	1946	1947	1948	Summa 1944—1948	1949	1950	1951	1952	1953	Summa 1949—1953
Haparanda ..	135 004	122 511	137 745	88 148	67 641	551 049	38 696	38 000	—	—	—	76 696
Överkalix	583 543	746 256	716 665	677 426	500 767	3 224 657	73 089	381 570	595 889	631 771	677	1 622 996
Nedertorneå ..	229 506	266 550	311 801	175 079	174 917	1 157 853	340 621	196 431	201 265	201 615	155 112	1 095 044
Karl Gustav ..	237 038	257 324	270 696	270 640	253 879	1 289 577	128 107	251 577	148 483	245 961	208 636	982 764
Hietaniemi ..	128 230	143 971	161 263	185 294	166 908	785 666	243 876	147 853	233 652	334 091	109 324	1 068 796
Övertorneå ..	258 486	305 962	381 313	259 670	300 651	1 506 082	299 488	306 071	563 037	663 689	297 958	2 130 243
Korpilombolo	168 160	179 237	212 976	164 434	143 766	868 573	79 017	125 799	326 562	593 648	128 835	1 258 861
Tärendö	85 070	109 813	145 139	139 781	120 306	600 109	48 898	111 092	243 953	159 047	611	563 601
Pajala	279 356	275 631	295 657	332 339	218 149	1 401 132	83 384	262 765	429 984	437 516	103 511	1 317 160
Junosuando ..	83 703	85 830	84 596	91 611	109 796	455 536	12 104	67 053	131 805	139 092	—	350 054
Karesuando ..	14 734	37 889	37 889	44 111	4 671	134 325	13 001	30 563	45 466	87 166	81 761	257 957
	2 202 880	2 530 974	2 750 721	2 428 533	2 061 451	11 974 559	1 360 281	1 918 774	2 860 096	3 498 596	1 086 425	10 724 172